

**KKTC SU TEMİN PROJESİNE KARŞI YÜRÜTÜLEN ALGI
OPERASYONLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ***

*Selçuk DAĞAŞAN** , Ulvi KESER****

Makale Geliş Tarihi-Received: 25.10.2019
Makale Kabul Tarihi-Accepted: 26.03.2020
Doi: 10.37093/ijsi.746469

181

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

ÖZ

KKTC (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) Su Temin Projesi, 15 Kasım 1983'te kurulan ve Rum husumeti nedeniyle yalnızca Türkiye tarafından tanınıp türlü ambargo ve izolasyon politikalarına maruz bırakılan KKTC için hem su sorununa sürdürülebilir bir çözüm sağlamakta, hem de müzakere süreçlerinde Türk tarafına stratejik bir koz potansiyeli sunmaktadır. Rum tarafı, günümüzde başarıyla tamamlanmış olan bu projenin planlama aşamasından itibaren bir itibarsızlaştırma çabasına girişmiştir. KKTC içindeki belirli gruplar tarafından da desteklenen bu çabalar algı yönetiminin açık örnekleridir. Bu çalışmada projeye karşı yürütülen karalama kampanyalarının işleyişini belirlemek amacıyla projede aktif rol oynamış kilit paydaşlar ve uzmanlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yürütülmüştür. Bu çabalarının, Rumların Türklere karşı önyargılı tutumları ve KKTC içindeki Türklük ve Türkiye karşıtı grupların ideolojik saplantılarından kaynaklandığı belirlenmiştir. Türkiye'den gelen su, Kıbrıs Türklerine

* Bu makale, "Psikolojik Algı Yönetimi Bağlamında KKTC SU Temin Projesi" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Girne Amerikan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim ve Medya Yönetimi Programı Girne/Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. gensek1603@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1202-3093>.

*** Prof. Dr., Girne Amerikan Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi, Girne/Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. ulvi.keser@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0846-6940>.

yaşamsal ve politik düzlemlerde büyük fayda sağlamaktadır. Bu nedenle karalama çabalarına karşı sistemli ve somut bir şekilde yanıt verilerek, elde edilebilecek gücün siyasi arenada da bir koz olarak kullanılabilir hale gelmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: KKTC Su Temin Projesi, Kıbrıs Sorunu, Psikolojik Savaş, Algı Operasyonu, Doğu Akdeniz.

TRNC WATER SUPPLY PROJECT IN THE CONTEXT OF PSYCHOLOGICAL PERCEPTION MANAGEMENT

ABSTRACT

Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) Water Supply Project not only provides a sustainable solution to the water shortage for TRNC exposed to embargo and isolation policies since its establishment in November, 15, 1983, due to Greek hostility, but also offers a strategic trump potential to the Turkish side in the negotiation processes. The Greek Cypriot side has embarked on an effort to discredit this project, which has been successfully completed today. These efforts, supported by certain groups within the TRNC, are clear examples of perception management. In this study, semi-structured interviews were conducted with key stakeholders and experts who played an active role in the project in order to determine the operation of the smear campaigns against the project. It was determined that the basis of these smear campaigns are that prejudices of Greek Cypriots against Turks and ideological obsessions of the anti-Turkishness/Turkey groups within TRNC. Water coming from Turkey provides great benefit to the Turkish Cypriots on the vital and political levels. Therefore, the strategic advantages of the project should be made available as a leverage in the political arena by systematically and concrete response to the smearing efforts.

Keywords: TRNC Water Supply Project, Cyprus Problem, Psychological War, Perception Operation, Eastern Mediterranean.

GİRİŞ

Doğu Akdeniz'deki jeopolitik ve coğrafi önemi ile birlikte Kıbrıs adası gerek sosyal yapı gerek evrensel değerler yönünden farklı boyutlarda kademeli olarak oldukça karmaşık süreçlerden geçmiştir. Tarihine bakıldığında adanın, devamlı olarak çeşitli ırklardan gelen toplulukların egemenliğinde değişken bir sosyo-kültürel ve politik bir yapı dahilinde istikrardan uzak bir toplumsal alt yapının merkezi haline getirildiği gözlemlenmektedir (Bayraktar, 2016: 299). Kıbrıs adası tarihinin hiçbir döneminde tek bir kıtasal ya da küresel gücün egemenliği altında kalmamış bir stratejik konuma sahiptir.

184

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Anadolu'ya olan yakınlığı, iklimi, jeolojik yapısı, botanik ve zoolojik karakteristiğiyle birlikte adanın Anadolu'nun bir parçası olduğunu ve tarihin hiçbir döneminde Yunanistan'a ait olmadığını söylemek mümkündür. Kıbrıs'ın bilinen tarihi milattan önce 15. Yüzyıla kadar uzanmaktadır ve Osmanlı İmparatorluğu'nun fethine kadarki dönemde Hititler, Fenikeliler, Asurlar, Eski Mısırlılar, Persler, Makedonyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Müslüman Araplar, İngilizler, Lüzinyalılar, Cenevizler ve Venedikler adanın hakimiyetine sahip olmuşlardır. Akdeniz'in doğusunda oldukça önemli geçiş hatları ve bu hatlara hakim bir konumda olan, 9,251 km² yüzölçümü ile Doğu Akdeniz'in en büyük, Sicilya ve Sardunya'dan sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adası Kıbrıs, oldukça eski ve zengin bir tarihe sahiptir (Keser, 2018: 97).

Kıbrıs üzerinde egemenlik kurabilme amacı doğrultusunda Ortadoğu ülkeleri, Akdeniz'e sınırı olan Avrupa ülkeleri ve Fransa, Almanya, İngiltere, ABD gibi emperyalist güçler Kıbrıs'ı bir "Doğu Akdeniz Karargahı" ya da bir "Strateji Merkezi" olarak görmektedirler (Bayraktar, 2016: 299). Bu durum geçmişte olduğu gibi günümüzde de aynı şekilde devam etmektedir. Doğu Akdeniz'in durumu da adanın durumundan farksızdır. Birçok ülke Doğu Akdeniz bölgesinde ve Kıbrıs çevresinde uçak gemileri ve donanmalarını bulundurmaktadır. Bunların haricinde ABD ve İngiltere'nin ortak kullanımındaki Agrotur ve Dikelya egemen askeri üs bölgeleri Kıbrıs'ın ve bulunduğu bölgenin stratejik konumunun önemini gözler önüne sermektedir (Keser, Akgün, 2015: 1).

*KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi*

Kıbrıs adası tarih boyunca siyasi ve ekonomik bağlamlarda ele alınmıştır (Kavsıracı, Tellioğlu, 2016: 115). Bu bağlamların yanı sıra KKTC halkının en büyük sorunlarından biri su kıtlığı olarak gündeme gelmiştir. Osmanlı'dan İngiltere'ye devredilen Kıbrıs adasında sivrisinek problemi nedeniyle İngilizler tarafından ekilen okaliptüs ağaçları, bol su tüketen canlılar olmaları nedeniyle adada büyük bir su kıtlığının gelişmesine yol açmıştır (Kavsıracı, Tellioğlu, 2016:115).

Kıbrıs adasında su tüketiminin en yoğun gerçekleştiği alanlar tarım, ve bunu takip eden turizm sektörüdür (Sümer, 2015: 3). Bu noktada KKTC halkının mevcut verimli toprakları kullanarak tarım alanında Güney ile rekabet kabiliyetini artıracak en kilit faktör su kaynağı olarak belirtilebilir. Bunun yanında turizm sektörüne de fayda sağlayabilecek sürdürülebilir bir su kaynağı, Kıbrıslı Türkleri ekonomik açıdan ileriye götürebileceği gibi, Rumlar karşısında da Türklerin stratejik açıdan elinin güçlenmesini sağlayabilecektir.

KKTC'de su sıkıntısına yönelik geçmişten günümüze çeşitli çözüm önerileri getirilmiştir. Bu yöntemler arasında medusa balonları ile su taşıma, tankerlerle su taşıma ve boru hattı ile su taşıma olarak üç temel yöntem bulunmaktadır (Maden, 2013:106). Bu yöntemler içinde sürdürülebilirlik ve verimlilik açısından en uygun yöntemin boru hattı olduğu açıktır. Bu doğrultuda dünyada ilk kez uygulanması sebebiyle "Asrın Projesi" olarak anılan KKTC İçme Suyu Temin Projesi yapılmış ve tamamlanmıştır.

Bu çalışmada, Türkiye'nin başarıyla gerçekleştirdiği KKTC İçme Suyu Temini Projesi hakkında Rumlar ve KKTC bünyesindeki Türklük ve Türkiye karşıtı kesimler tarafından yürütülen algı operasyonlarını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda yapılan yarı yapılandırılmış sözlü görüşmelerle veri toplama sürecine girilmiştir. Sözlü görüşmelerde seçilen katılımcılar projede doğrudan ya da dolaylı olarak rol almış politika aktörleri ve uzman akademisyenlerden oluşmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerin ardından elde edilen bulgular söylem analizi yöntemiyle yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular, literatürle paralellik göstermektedir ve Rumların KKTC'nin bir "Barış Suyu" olarak sunabileceği bu suya bu denli karşıt bir yaklaşımın temelindeki fikri ortaya koymaktadır. Bu fikrin Kıbrıs adasında Türk varlığından rahatsız olunması çerçevesinde şekillendiğini gözlemek mümkündür. Türkler Kıbrıs'ta 1974 yılında bağımsızlığını

kazanmıştır ve 1983 yılında KKTC kurulmuştur. Bu doğrultuda Türk varlığından rahatsız olunması gibi bir durum gündeme dahi gelmemelidir. Kıbrıs topraklarında Türklerin özlük haklarının korunabilmesi için KKTC'nin varlığı büyük önem taşımaktadır ve yıllardan beri çeşitli ambargo ve izolasyonlara maruz bırakılan KKTC halkı, Rum tarafından gelen ya da Rum yanlısı manipülasyonların etkisi altında kalmamalıdır. KKTC Su Temin Projesi'ne yönelik yürütülen algı operasyonları KKTC halkını hedef kitle olarak hem KKTC hem de Türkiye için stratejik değeri büyük olan bu projeden sağlanabilecek yararları azaltmayı amaçlamaktadır.

186

1. ALGI YÖNETİMİ KAVRAMI

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Algı yönetimi kavramını ele alırken, bu kavram için kullanılan farklı birçok terime rastlamak mümkündür. Propaganda, enformasyon savaşı, kamu diplomasisi, yumuşak güç, örtülü operasyon, psikolojik savaş gibi kavramlar siyaset ve uluslararası ilişkiler alanında oldukça yoğun kullanılmaktadır. Bu kavramlar insanların aklında pozitif ya da negatif etkiler yaratabilirken bu etkiler bu kavramların kullanım yerine ve hedef kitlelere göre değişmektedir. Bu noktada bütün bu kavramların temelde aynı amaca hizmet ettiğini gözlemlemek mümkündür. Temelde propaganda, psikolojik savaş, örtülü operasyon, kamu diplomasisi ve enformasyon savaşı gibi kavramlar algı yönetimi amacıyla yürütülen faaliyetleri tanımlamaktadır. Bir diğer deyişle algı yönetimi temel amaç, bu kavramlar ise kullanılan araçlardır (Özdağ, 2016: 13).

Demokrasiler, bireylerin seçme özgürlüğüne sahip olduğu sistemlerdir. Günümüz demokrasilerinde özgürlük ve eşitlik gibi kavramlara değinilirken propaganda, psikolojik savaş ve enformasyon savaşı gibi üstü kapalı yöntemlerle bireylerin farkına varmalarına izin vermeden seçme özgürlükleri ellerinden alınmaktadır. Bu noktada algı yönetimi kavramının bireylerin özgür iradelerine ve seçme haklarına yapılan bir saldırı niteliği taşıdığını da söylemek mümkündür.

KKTC Su Temin Projesi temeli atılmadan önce dahi hakkında birçok tartışma yürütülmüş ve halen yürütülmekte olan bir projedir. Bu projenin Türkiye ve KKTC arasındaki bağları güçlendirmesinin yanı sıra, KKTC'nin Rum tarafına karşı güçlü bir stratejik unsur olarak

*KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi*

kullanabileceği, jeopolitik açıdan büyük bir öneme sahip olan adanın ve Doğu Akdeniz'in üzerinde Türkiye'nin güçlü bir koza sahip olabileceği gibi nedenlerle Türkiye karşıtı çevreler tarafından farklı nedenler üretilerek KKTC halkının gözünde dahi proje hakkında olumsuz bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Algı yönetimi operasyonunun bariz bir örneğine şahit olduğumuz bu süreçte, Türkiye karşıtı çevrelerin asıl niyetlerini ortaya koymak ve buna karşı önlemler almak büyük önem taşımaktadır.

Çalışmanın devam eden bölümlerinde, Su Temin Projesi özelinde geçmişten günümüze KKTC halkının beyinlerini hedef alarak yürütülen algı operasyonunun boyutlarını gözler önüne serebilmek amaçlanmaktadır.

2. KKTC'DE YÜRÜTÜLEN ALGI OPERASYONU ÖRNEKLERİ

Türkiye'nin 1974 Barış Harekatı'nın ardından Kıbrıs'ta kurduğu hakimiyet, Batılı devletlerce Hristiyan bir ülkenin Müslüman Türkler tarafından işgal edilmesi şeklinde algılanmış ve bu hakimiyetin sona ermesi için çeşitli çabalar yürütülmüştür. Bu amaçla 1974 sonrasında Batı dünyasının gerçekleşen birçok girişimi Türkiye ve Denktaş siyaset bloğunun ortak karşı çıkışı ile başarısızlığa uğratılmıştır (Özdağ, 2016: 114).

Su Temin Projesi dışında KKTC'de yürütülen Rum yanlısı algı yönetimi çabaları özellikle karşıt tarafların KKTC siyasetinde aktif rol oynamaya başlaması sonucunda artış göstermiştir. Örneğin, 1990'larda KKTC hükümetine ortak olan Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin KKTC'de hükümete ortak olması ve Eğitim Bakanlığını almasıyla birlikte Türk okullarında verilen tarih dersleri müfredatında önceden mevcut olan Rum katliamları sistematik bir şekilde kaldırılmıştır. Bu noktada Kıbrıslı Türk çocuklarının hafızasını silmeye yönelik bir algı operasyonu yürütüldüğü açıktır (Özdağ, 2016: 114).

Kıbrıslı Türkler, Türkiye'de yaşayan Türklere nazaran ekonomik açıdan daha yüksek bir refah düzeyine sahiptir. Buna rağmen Özdağ'ın (2016: 115) belirttiği üzere Rus kara parası, Avrupa fonları ve turizm gelirlerini kaynak edinmiş Rumların gelir seviyesi KKTC

Türklerinden yüksektir. Bu noktada Kıbrıs Türklerinin zihinleri hedeflenerek Rumlarla birleşip AB'ye girme fikri ile "Rumlar kadar zengin olma" fikri dayatılmaya çalışılmıştır.

Rum kesimiyle birlikte hazırlanarak masaya getirilen Annan Planı, özellikle dönemin Cumhurbaşkanı Denktaş'ın sağlık sorunlarıyla ilgilenmekte olduğu bir dönemde halkın gözünde yüceltmeye çalışılmıştır. Plana karşı negatif bir tutum sergileyen Denktaş için "Mr. No" lakabıyla karalama kampanyası yürütülmüş ve Denktaş, yıllardır arzulanan barışın önündeki tek engel gibi gösterilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde öğretmen sendikalarının öncülüğünde on binlerce öğrenci ve AB kaynaklı sivil toplum kuruluşları gösteriler yaparak "Yes be anacığım" sloganıyla yürütülen algı operasyonlarını devam ettirilmiştir (Özdağ, 2016: 117).

188

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

2.1. Su Temin Projesine Yönelik Yürütülen Algı Operasyonları

Kamuoyunda "Asrın Projesi" olarak anılan, KKTC ve Türkiye arasındaki KKTC Su Temin Projesi, 7 Mart 2011 tarihinde Alaköprü Barajı'nın temeli atılarak başlamıştır. 17 Ekim 2015 tarihinde ise Kuzey Kıbrıs'taki Geçitköy barajına suyun ulaştırılması ile birlikte proje sonlandırılmıştır. Bu proje sayesinde Kuzey Kıbrıs'a Türkiye'den yılda 75 milyon metreküp su ulaşarak 50 yıl boyunca içme ve tarımsal amaçlı kullanılabilir. Bu projenin başlamasından itibaren ve projenin devam ettiği süreç boyunca yerel kamuoyu ve uluslararası kamuoyunda büyük bir gündem oluşturulmuştur. Bu bağlamda Keser ve Uğurtay (2019) yaptıkları çalışmada, Türkiye'nin projeyi maddi-teknik alt yapı gibi nedenlerle tamamlayamayacağı, projenin daha önce bir örneği olmaması nedeniyle yürütülemeyecek bir proje olduğu, Türkiye'deki siyasi yapı ve Kuzey Kıbrıs'ın iç siyasi durumunun sağlıklı olmaması nedeniyle projenin KKTC ayağının tamamlanamayacağı ve bu projenin siyasi bir söylem ve hayalden öteye geçemeyeceği gibi konuların sıkça gündeme getirildiğini ifade etmektedirler.

Herhangi bir gerçekliğe dayanmayan bu tarz söylemler KKTC yönetiminden ziyade başka bir aklın algı operasyonunun ürünü olduğu açıktır. Bu dev projenin başlangıcı ve bitişi arasındaki dört

*KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi*

yıldan fazla sürede, kamuoyunda profesyonel bir algı operasyonu başarılı bir şekilde yürütülmüştür.

Bu algı operasyonu ile birlikte projenin deniz geçişi bölümünün tamamlanması ve 17 Ekim 2015 tarihinde Kuzey Kıbrıs'a suyun ulaştırılmasıyla KKTC kamuoyu ve ulusal basında yeni bir gündem oluşturulmuştur. Bu gündem ise suyun kim tarafından işletileceğidir. Bu yapay konu 25 Şubat 2016 tarihine kadar tartışılmıştır. Günümüzde ise Türkiye ile KKTC arasındaki Mali protokolü de etkileyen ve personel maaşlarının bile verilmesini sekteye uğratan bir süreç yaşanmaktadır (Keser, Uğurtay, 2019).

Dünya çapında KKTC ve Türkiye'nin itibarını arttıracak, ekonomik ve sosyal açıdan KKTC halkına oldukça büyük yararlar sağlayacak bu projeye yönelik yürütülen algı operasyonlarının hedefinde tabii ki Türkiye ve Kıbrıslı Türkler bulunmaktadır. Temelde ele alındığında KKTC için önemli olan bu projeye karşı yürütülen algı operasyonlarının kaynağında ne yazık ki KKTC hükümetinin de bulunduğu bazı ülkeler bulunmaktadır. Bu bağlamda Anavatan ve Yavru Vatan olarak görülen Türkiye ve KKTC arasındaki tarihi bağlar zedelenecek iki ülke vatandaşları kamuoyuna sunulan haberler ile yanlış, taraflı ve kirli bir haberleşme süreci ile karşı karşıya bırakılmıştır. Bu süreç KKTC'de yerel basının konuyu manipüle etmesiyle "bazı" Türkiye basını etki altında bırakılmış ve siyasi erkler arasında gerilime yol açmıştır. Yine aynı şekilde başarıyla yürütülen algı operasyonu Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın adlandırdığı milli proje "Barış Suyu", çeşitli algı operasyonlarının yürütülmesiyle Türkiye'nin aleyhine döndürülmeye çalışılmıştır. İki ülke arasında gerçekleşen su projesi büyük siyasi düşünce ayrılıklarına kadar uzanmıştır. Aslında algı operasyonu ile kirlenilen ve KKTC için önem taşıyan bu projenin sekteye uğratılmasının altında yatan gerçek gizlenmiştir. Projenin başlaması ve bitmesi arasındaki süreçte Kuzey Kıbrıs'ta suyun dağıtım hatlarının tamamlanması, tarımda kullanılması gereken bölgelerde gerekli alt yapıya yönelik projelerin yürütülmesi gibi ekonomik bağlamda KKTC'de hayati önem taşıyan konular çeşitli güçlerin algı operasyonu sonucunda görmezden gelinerek ve yanlış yönde tartışılarak sekteye uğratılmıştır.

Milliyet gazetesinin 7 Şubat 2014 tarihli, "Asrın Projesi'nde Türkiye Korkusu" başlıklı haberinde (Milliyet, 2014) konunun Rum tarafında

başka bir bakış açısıyla tartışıldığı, Rum Çiftçileri ve Rum İstihbarat Teşkilatı (KİP), proje sonucunda Türkiye'ye karşı bağımlılığın artacağı yönünde ifadelerde bulunulduğu belirtilmiştir. Aynı konu Rum meclisi göçmenler komitesinde gündem olarak tartışılmıştır. KİP de Temsilciler Meclisi'ne proje ile ilgili brifing vermiştir. Brifingde gelecek su ile Kıbrıslı Türk çiftçilerin zenginleşeceği, bölgede narenciye üretiminin artacağı, suyun Mesarya bölgesine ulaşması ile tarımın artarak hızlanacağı, bu projenin daha önce hiç yapılmadığı ve tamamlandığında Türkiye'ye dünya çapında bir itibar kazandıracağı da belirtilmiştir. Sonuç olarak KKTC'de böylesi bir milli projenin başka ülkelerin aklı ile sekteye uğratılmasının altında yatan gerekçe budur. Bu ve benzeri algı operasyonlarının temelinde ise ekonomik güç yatmaktadır. KKTC'nin ekonomik olarak büyümesini engellemeye çalışan güçler bellidir. Bu güçlerin temel prensibi ise "ekonomiyi yöneten ülkeyi yönetir" stratejisidir (Keser ve Uğurtay, 2019).

3. KKTC SU TEMİN PROJESİNE KARŞI YÜRÜTÜLEN ALGI OPERASYONLARI HAKKINDA UZMAN GÖRÜŞLERİ

Çalışmanın bu bölümünde, KKTC Su Temin Projesine yönelik yürütülen algı operasyonları hakkında uzman görüşlerine yönelik verilerin elde edilmesi amacıyla aşağıda isimleri belirtilen, Su Temin Projesinin çeşitli süreçlerine ve/veya KKTC siyasetine doğrudan dahil olan ve kilit rol oynayan uzmanlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yürütülmüştür. Görüşme yapılan kişiler, görüşmelerin yer ve tarih bilgileri aşağıda listelenmiştir:

- Rafet Akgünay, (E) Büyükelçi, Rektör Danışmanı ve Öğretim Görevlisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü Çalışma Ofisi, Güzelyurt/KKTC (Mayıs, 2018)
- Salih Saner, Petrol ve Doğalgaz Mühendisliği Programı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü Çalışma Ofisi, Güzelyurt/KKTC (Mayıs, 2018)
- Dursun Yıldız, Hidropolitik Akademi Başkanı, Hidropolitik Akademi Çalışma Ofisi, Ankara (Mayıs, 2018)
- Osman Ertuğ, Eski Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü ve Müzakereci, Çalışma Ofisi, Lefkoşa (Mayıs, 2018)

**KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi**

- İsmail Bozkurt, 1985-86 KKTC Turizm ve Kültür Bakanı, Araştırmacı Yazar, Çalışma Ofisi, Yeni Boğaziçi/KKTC (Mayıs, 2018)
- Hakkı Atun, Eski Başbakan, Akademisyen, Anı Yazarı, Çalışma Ofisi, Lefkoşa/KKTC (Mayıs, 2018)

3.1. Bulgular ve Yorumlar

Yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen verilerle birlikte KKTC Su Temin Projesine karşı yürütülen algı operasyonlarının temelinde yatan iki ana neden belirlenmiştir. Bu nedenler aşağıda sıralanmıştır:

1. Türkiye’den gelen suyun KKTC için stratejik bir güç olarak oldukça önemli olması,
2. Rumların ve KKTC içindeki bazı kesimlerin, Türkiye ve KKTC arasındaki ilişkiden duydukları rahatsızlık

Görüşme yapılan uzmanlara göre belirlenen bu nedenler, projenin itibarsızlaştırılması için harcanan çabaların temelinde bu iki eksen etrafında şekillendiğini belirtmişlerdir. Aşağıda, yapılan görüşmelerden kesitler, kişi sırasına göre sunulmakta ve yorumlanmaktadır.

3.1.1. Dr. Rafet Akgünay’ın Görüşleri

Eski KKTC Büyükelçisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü rektör danışmanı ve öğretim üyesi Dr. Rafet Günay, yarı yapılandırılmış görüşmelerimizde Su Temin Projesine yönelik yürütülen algı operasyonlarının nedenlerini ve bu projenin stratejik önemini bizlere aktarmıştır:

“... borular patlarsa nasıl yapılacak denildi, 500 metre boruların üretilmeyeceği iddia edildi, bu tarz bir proje yapılamaz denildi, bu tarz iddiaların sonucunda projenin gerçekleştirilebileceği teknik olarak belli oldu... Sonrasında arıza var geleliyormuş denildi, suların mikroplu olduğu iddia edildi, hiç mikrop olmadığı belirlendi, ben biliyorum, Kıbrıslı birtakım arkadaşlar devamlı olarak aynı şeyleri söylediler. Baraj çatlamış, su

akıtıyormuş denildi... Bütün iddiaların doğru olmadığı ortaya çıktıktan sonra proje bir iç politika malzemesi olmaya başladı..."

"Suyun gelmesi buradaki belirli çevreler arasında Türkiye'ye olan bağımlılığımızın artacağı şeklinde yorumluyor, aynı şeyi elektrik için de söylüyorlar... Rumlar neden İsrail'den elektrik kablosu gelmesi için uğraşıyorlar? Bizim de Anadolu'dan gelmesinden daha doğal bir durum yok yakınlık nedeniyle... Burada Rumların ve Rumların içimizdeki beşinci kollarının oynadığı bir oyunla karşı karşıya bulunuyoruz."

192

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

Dr. Rafet Akgünay'ın belirttiği üzere, çalışmamızda da belirtildiği şekilde, insanlar arasında çeşitli söylentilerin yayılmasını sağlayan belli kesimlerin varlığı açıkça gözlenebilmektedir. Bu durumun temel nedeni ise Türkiye ve KKTC arasındaki ilişkilerden rahatsız olunması olarak gösterilebilir.

3.1.2. Prof. Dr. Salih Saner'in Görüşleri

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü Petrol ve Doğalgaz Mühendisliği öğretim üyesi Prof. Dr.Salih Saner ile yapılan görüşmeden kilit kesitler aşağıda sunulmaktadır:

"İki faktör var politik olarak bir tanesi Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, böyle bir başarıya karşılar ve istemiyorlar... Bir de Türkiye ile kendi bağıni göremeyen bir grup var, onlar da karşı çıktılar. Bir taraftan Rumlar, bir taraftan onlar. Ne kadar bozuk düzen olursa memnuniyetsizlik artacak ve Türkler Rumlara dönecek fikri ortaya hakim... Bir Rum topluluğu, bir de bizim Kıbrıs'taki bir grup bu suya karşı çıkanlar, bir fiyaskoyla sonuçlanmasını bekleyenler, ama hiçbiri olmadı..."

"Su geldiği zaman bunu kim yönetecek, kim dağıtacak orada bir anlaşmazlık oldu... Evet Türkiye'den su geldiği için halk çok memnun ama pahalı olduğu için memnun değil. Belediyelerden buna konulan zam çok fazla. Metreküp başına 2,5 lira belediyelerin kar koyması biraz fazla. Belediyeler de bunu ticari bir olay olarak görüyor. Kar etmeye odaklanıyor..."

Prof. Dr. Saner'in ifadelerinde de Türkiye'den gelen suya karşı Rumların yanı sıra KKTC halkı içinde de Türkiye ile bir bağına sahip olmak istemeyen bir grubun olduğu görüşü dikkat çekmektedir. Bu noktada projeye karşı yürütülen algı operasyonlarının hem Rum hem de Türk kökenli aktörlerinin olduğunu söylemek mümkündür. Sayın

**KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi**

Saner ayrıca, halkın memnuniyetinin suyun fiyatı ile ilgili olduğunu ifade etmiştir. Buradan da halkın gözünde projeye yönelik pozitif bir algının oluşması için yerel yönetimlerin ekonomik politikalarında çeşitli düzenlemeler yapmaları gerekliliğinin varlığı da tartışılabilir bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.3. Dursun Yıldız'ın Görüşleri

Hidropolitik Akademi başkanı, Hidropolitik Uzmanı, İnşaat Mühendisi ve Su Politikaları Uzmanı Dursun Yıldız ile yapılan görüşmeden kilit kesitler aşağıda sunulmaktadır:

"... Akdeniz'de bir şeyin uygulanabilmesi için, hele ki bir ülkeden bir ülkeye bir boru hattı projesinin uygulanabilmesi için çok dikkatli olmanız ve birçok koşulun bir araya gelmesi gerekir... Türkiye proje olarak hazırды. Siyasi irade eksikliğini tamamlayınca bölgedeki gelişmelerin de etkisiyle proje hayata geçti... Projenin sağlamlığı ve sağlamlığı konusunda soru işaretleri yaratılmaya çalışıldı önce..."

"Biz biliyorduk ki bu proje gündeme geldiği andan itibaren süreç hem Rumlar tarafından bizim aleyhimize işletilmeye başlanacak ve Türkiye'nin bu proje üzerinden suyu kullanarak bir dış politika atağı yapacağı konusunda yazılar yazılacağını düşünüyorduk ve öyle de oldu... Gerek öncesinde gerek işletme sırasındaki bütün süreçleri takip ettik. Düşündüğümüz gibi oldu. ABD gazetelerinde bazı köşe yazarları, yine Rum kesiminden bazı köşe yazarları Türkiye'nin bu proje üzerinden bir egemenlik alanı yaratmaya çalışacağını iddia ettiler. Biz yayınladığımız ve ilgili birimlere internet üzerinden gönderdiğimiz raporla birlikte bunu, gerçekleri söyleyerek kırmaya çalıştık..."

"Doğu Akdeniz'de geleceği belirleyecek bu denli önemli bir projenin, tamamlanmasından sonra bütün o algı operasyonlarını karşılayabilecek kadar büyük bir hazırlığa ihtiyaç vardı, bu hazırlığın olmadığı ortaya çıktı özetle. Bunun olabilmesi mümkündü, çünkü Türkiye'nin yeterince birikimi vardı. Hidropolitik açıdan biz elimizden geleni yaptık. Herhangi bir bağlantımız olmadan raporu hazırladık."

"Yine de Türkiye dün akşamki televizyon konuşmasında bile suyu bir barış ve istikrar aracı olarak kullanmaya yönelik politikasından vazgeçmediğini, Kıbrıs'a su götürülmesi konusunu sadece KKTC'ye değil, aynı zamanda

güneye de verebilmek üzere götürdüğünü bakanların ağzından ifade etmesi bir miktar bu alanı, yani bizim elimizi kuvvetlendirdi."

Dursun Yıldız'ın ifadelerinden yola çıkarak, KKTC Su Temin Projesi'nin Akdeniz'de önemli ve gerçekleştirilmesi zor bir proje olduğu gerçeğini ifade etmek mümkündür. Bunun yanında Sayın Yıldız'ın ifadelerinde Rumlar tarafından yürütülecek karşı propaganda hakkında da bilgiler verilmektedir. Buna karşı yürütülen ve yürütülmesi gereken çalışmaların olduğu da belirtilmiştir. Türkiye'nin bu noktada, algı operasyonuna karşı kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla yapabileceği birçok şey olduğu, fakat yeterli düzeyde yapılmadığı ifade edilmektedir. Yıldız'ın son ifadelerinden de anlayacağımız üzere yine de proje, Türk tarafı olarak KKTC'de önemli bir koz elde etmiş olunduğu söylenebilir.

194

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

3.1.4. Osman Ertuğ'un Görüşleri

Eski KKTC Cumhurbaşkanlığı sözcüsü ve müzakereci Osman Ertuğ ile yapılan görüşmede, oluşturduğumuz soru doğrultusunda bizlerle paylaştığı fikirlerinden kesitler aşağıda sunulmaktadır:

"Kanaatimce su konusu, daha doğrusu boru hattıyla Türkiye'den KKTC'ye su getirme projesi, Türkiye'nin son zamanlarda Kıbrıs konusunda attığı en önemli stratejik adımlardan biridir... Kıbrıs Rum tarafı bir taraftan masada müzakere ediyor görüntüsü verirken, aslında müzakere etmemektedir. Çünkü makul olan her şeyi reddediyor ve bizden neler koparabileceğine bakıyor... Bu durum, Kıbrıs'ı ilgilendiren bütün konularda böyledir, Doğu Akdeniz'i ilgilendiren konularda böyledir..."

"Su projesi, dünyada bir ilktir bu boyutlarda yapılan bir proje olarak. Son yıllarda, dediğim gibi on yıllardır belki de Türkiye'nin attığı en ciddi en stratejik girişimdir ve nitekim Rumları telaşlandırmıştır. Önceden gayri yasal olarak her şeyde yaptıkları gibi, bunu da gayri yasal ihlal etmeye çalıştılar. Mafih, kendileri ne kadar yasal biz de onlar kadar yasalız. Bu Kıbrıs'ın gerçeği, tarihi ve yasal gerçeği. Sonrasında bu suyu kesinlikle kabul etmeme noktasında duruyorlar. Bizim teklifimiz açıktır. Bütün ada da yararlanabilir, onlar da yararlanabilir belli koşullar ve bulunabilecek bir anlaşma çerçevesinde. Biz buna açığız, açık olmaya da devam ediyoruz. Bu uzattığımız eli tutmaları beklenir. Tutacaklar mı o başka bir mesele..."

**KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi**

Osman Ertuğ'un ifadeleri de Su Temin Projesinin stratejik önemini, Rum tarafının bu projeye karşı duruşunu ortaya koymaktadır. Rum tarafının müzakere süreçlerinde aldığı tavır doğrultusunda Türkiye ile Kıbrıs arasında güçlenen bir bağı istememesi doğaldır. Bunun nedeni Kıbrıs'ın yalnız kalmasıyla birlikte kendilerine bağımlı bir hale gelmesini istemeleridir. Fakat Kıbrıslı Türkler bu konuda bağımsızlık ilkelerini korumak zorundadır. Bunun yanında genel olarak Türklerin tutumu, gelen suyun paylaşımı konusunda hoşgörülü bir yapı üzerinde oluşmaktadır. Buna rağmen Rumların kesinlikle bu sudan faydalanmayacaklarını belirtmesi, niyetlerini de açıkça ortaya koymaktadır.

3.1.5. İsmail Bozkurt'un Görüşleri

1985-86 KKTC Turizm ve Kültür Bakanı, Araştırmacı Yazar İsmail Bozkurt ile yapılan görüşmede bizlerle paylaştığı fikirlerden kilit noktalara aşağıda değinilmektedir:

"Kıbrıs'a su getirme konusu, yeni bir konu değil. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllara kadar uzanır. Hatta Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde de fikir olarak Türkiye'den su getirilmesi konusunda Makarios'un kesinlikle buna karşı çıktığı söyleniyor. Uzun bir süreç sonunda başarılı bu biliyorsunuz.... Bu yeni ihtiyacın giderilmesi, Kıbrıs Türk'ünün ihtiyacının giderilmesi meselesinin yanı sıra Türk tarafına önemli bir stratejik güç kazandırdı, bu bir gerçek. Hatta biliyorsunuzdur basına yansıyor, bu suyun İsrail'e kadar uzanması konusunda bile görüşler vardı..."

"Bizim içimizde bir kısım insanlar öyle bir duruma girdi ki, Türkiye ile olan her şeye karşı çıkmak sanki boyunlarının borcu gibi bir şey oldu. Bunun tabii çeşitli nedenleri var. Siyasal, ideolojik, daha çok ideolojik bir saplantı olarak görüyorum bunu. Bizim siyaset kurumumuzu bütün olarak ele aldığımızda ise bu su konusunda başarısız olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü proje başladıktan sonra bizim siyaset kurumumuz işe bütünüyle inanmadı ki, kendi alması gereken tedbirleri almadı..."

"... O günlerde olan tartışmaları hatırlıyoruz. "Nasıl olsa gelmeyecek bu su", "İnanmayın gelmez" gibi görüşleri hep telkin etmeye çalıştılar. Bir kısım da ciddi olarak buna inanmadı fakat sonunda bu başarılı. Ama geldikten sonra bile neredeyse hükümetin sorunları oldu bir dönem. Hatta hükümeti yıkan temel nedenlerden biri de budur... Bir taraftan su gelmişti ama kendi içinde bu suyun gelmesinden rahatsız olanlar vardı. Hükümet bu

dengeyi kurup sorunları aşamadı ve sonuçta hükümetin bozulması noktasına kadar gelindi..."

"... dolayısıyla suyu gördükçe insanların algısı da değişti. Çünkü kaliteli bir su. 24 saat akıyor. Yani evinin çevresindeki küçük bahçesini bile sulayabiliyor. Kesinti olmuyor. Susuzluk çok kötü bir şey Kıbrıs için. Bu edebiyata bile yansdı. Birçok edebi eserlerde, benim kendi romanlarımda dahi bu susuzluk konusunu işlemekteyiz..."

"...gerçekten büyük bir proje. Bize çok büyük güç kazandırdı. Tabi zaman zaman bu görüşmelerle ilgili, Kıbrıs sorununa ne şekilde etki edebilir, Rumlara su verilebilir mi gibi konular gündeme geldi. Ben şunu çok rahat söyleyebilirim. Rum kesimi bu konuda o kadar bağnaz ve ön yargılıdır ki kesinlikle bu suyu alacaklarını düşünmüyorum..."

196

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

İsmail Bozkurt'un söylemleri de diğer uzmanların söylemleri ile tutarlılık içerisinde belirli gerçekleri ortaya koymaktadır. Geçmişten günümüze Rumların Türkiye'den Kıbrıs'a gelecek herhangi bir faydaya ön yargılı bir şekilde karşı koydukları açıktır. Günümüzdeki suyu reddetmelerinin yanında sayın Bozkurt'un da belirttiği gibi Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde su getirilmesi yalnızca bir fikir düzeyindeyken dahi Makarios'un buna şiddetle karşı çıktığı bilinmektedir. Bozkurt'un algı yönetimi ile ilgili olarak ifadelerini incelediğimizde suyun gelmeyeceğine, gelse de bir işe yaramayacağına dair iddialar ve söylentilerin ortaya atıldığını gözlemlemek mümkündür. Bu noktada, görüşülen uzmanların ifadelerinin tamamı, birbiriyle örtüşmekte ve algı yönetimi konusunda belirlediğimiz iki ana nedeni desteklemektedir.

3.1.6. Hakkı Atun'un Görüşleri

Eski KKTC Başbakanı, anı yazarı ve akademisyen Hakkı Atun ile yapılan görüşmede, Su Temin Projesine yönelik yürütülen algı operasyonlarına dair fikirlerini bizlerle paylaşmıştır. Hakkı Atun'un konu hakkındaki görüşlerinden kilit noktalar aşağıda sunulmaktadır:

"Türkiye'ye suyun getirilmesi her zaman gündemde olmuştur. Ben politikaya 1976'da girdiğimden itibaren bu konu hep gündeme gelmiştir. Bırakın 76'dan sonrası, 1963'de bu konu Birleşmiş Milletler'in gündemine geldiğinde Makarios bundan ciddi anlamda kaçınmıştır. Türkiye'ye dayalı, Türkiye'ye muhtaç olabilecekleri bir duruma düşmek istememeleri bunun

**KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi**

temel nedenidir. O zamanlarda böyle bir proje zaten çok zordu. Bu mesafede su hiçbir yere bugüne kadar gitmemiştir gibi söylentiler de vardı mühendislik açısından..."

"Bu projenin yalnız bize içme suyu sağlamasının ötesinde Kıbrıs'ın anavatanla ilişkisi açısından, yani olayın siyasi boyutu açısından en az içme suyu temini kadar önemli olduğunu düşünüyorum..."

"Bugün hiç olmasa Kıbrıs'ın üçte birini olsun anavatanın kucağında tutabiliyoruz. Yoksa bunu elimizden almak için can atıyorlar. Dolayısıyla suyun gelmesi ve bununbaşarılması gerçekten asrın projesidir. Getireceği faydalar bir yana... Türkiye'den suyun gelmesinin ne kadar önemli, yararlı, siyasi yönden de bizi güçlü kılan bir gerçek olduğu ortada. Hele ki bu suyun gerçekten daha ucuz bir fiyatla tarım alanları için, tarım maksatları için kullanıma sokulması durumunda benim kanaatime göre bu adanın sırtı yere gelmez.... Müthiş bir enstrüman olur bizim için, yarayacağı yaşamsal boyutu itibarıyla zaten hizmeti söylemeye gerek var mı?..."

Atun'un ifadeleri de diğer uzmanların ifadeleri ile paralellik göstermektedir. Bu noktada Kıbrıs'ın su problemi doğrultusunda geçmişten beri Türkiye'den su getirilmesi yönünde fikirlerin olduğu, Rumların buna şiddetle karşı çıktığı, geçmişte böylesi bir projenin imkansız olduğu gibi ifadeler, tarihsel süreçte Rum ve Türk ilişkilerinin gidişatına ışık tutmaktadır. Bunun yanında Atun'un belirttiği üzere projenin yarattığı etkinin Türkiye ve Kıbrıs arasındaki bağı kuvvetlendirdiği, siyasi açıdan Kıbrıs'ı güçlü kılan bir unsur olduğu gerçeği de dikkat çekmektedir.

4. TARTIŞMA

Su, bütün canlılar için hayati faaliyetlerini sürdürme noktasında en önemli ihtiyaçlardan biridir. Bunun yanında günümüz dünyasının mevcut nüfus ve sınai büyümesinin sonucunda bu ihtiyaç günden güne artmaktadır. İnsan hayatının belirli bir kalite düzeyine sahip olması ve doğal hayatın sürekliliği için gerekenlerin en önemlisi sudur. Gıdadan enerjiye, ticaretten sanayiye ve tarıma kadar bütün sektörler açısından suyun temin edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Akdeniz'in üçüncü, Doğu Akdeniz'in en büyük adası olan Kıbrıs yüzyıllar boyunca bölgede tahakküm kurmak isteyen güçlerin ele geçirmek için mücadele ettiği bir adadır. Anadolu'nun güvenliğini

sağlamak ve Akdeniz'e hâkim olmak adına Osmanlı İmparatorluğu Kıbrıs adasına sahip olmanın önemine haizdi. Girit adasının ve Mora yarımadasının fethini müteakip Kıbrıs adası 151 yılında Osmanlı İmparatorluğunca fethedildi. Fetihden itibaren ada 307 yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğunun egemenliğinde kaldı. Osmanlı'nın son döneminde ise ada İngiltere egemenliğine geçmiştir. Ortadoğu'daki hedeflerini ve çıkarlarını korumak için İngiltere 1878 yılında askerî bir üs olarak gördüğü adayı Osmanlı İmparatorluğundan kiralamıştır. Ancak, I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğunun Almanya'nın müttefiki olması sebebiyle ada İngiltere tarafından ilhak edilmiştir. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur. Cumhuriyet kurulana kadar ise İngilizler adaya hâkim olmuşlardır. Fakat 1963 yılında "Kanlı Noel" olarak bilinen Rumların Türkleri adada tecrit etme faaliyetleri başlamıştır. Bu olaylarla birlikte cumhuriyet de fiilen sonlanmıştır. O yıllardan bugüne değin süregelen Kıbrıs meselesi uluslararası arenada bir çatışma örneği olarak yerini almıştır. Garantör devletler Türkiye, İngiltere ve Yunanistan ile BM, AB ülkeleri, Rusya ve İsrail gibi bölgede etkili olan devletlerin gündemlerinde hep ön sıralarda yer almıştır ve yine bu ülkelerin gündemlerinde kalmaya devam edecektir.

İngiltere'nin hâkim olduğu dönemde adada bataklıklar ve bataklıklarda yaşayan sivrisinekler nedeniyle sıtma hastalığı oldukça yaygındı. İngiltere tarafından sıtma hastalığının yok edilmesi için kanallar açılmış, okaliptüs ağaçları dikilmiş, böylece bataklıkların kuruması sağlanmıştır. Ancak sıtmayı önlemek için izlenen bu yöntemler kullanılabilir su kaynaklarına ciddi zararlar vermiştir. I. Dünya Savaşı esnasında su kıtlığı ortaya çıkmıştır. 1959 yılında Throp başkanlığındaki BM heyeti Kıbrıs'ın su rezervi üzerine bir rapor yayınlamıştır. BM'nin raporunda adanın su rezervinin gelecekte daha da azalacağından bahsedilmiş; adaya suyun Türkiye üzerinden getirilmesinin gerekeceği yönünde bir görüş bildirilmiştir. 1950'li yıllarda gündeme gelen su sorunu uzun yıllar görmezden gelinmiştir. Siyasi gelişmeler ve politik krizler bu problemin hep önüne geçmiştir. Adada yaşayan iki halkın problemleri gündemi hep daha çok meşgul etmiştir ve bu nedenle su sorunu gündemde kendine yer bulamamıştır. Kıbrıs uluslararası arenada çözümden oldukça uzak karmaşık bir problem olarak önemini korur iken arka planda su sorunu yaklaşık elli yıldan fazladır sessizce çözülmeyi bekler haldedir.

*KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi*

BM'nin geleceğe yönelik ortaya koyduğu çalışmalarda, Kıbrıs'ın orta ve yüksek hızda gelişim kaydetmesi halinde 2025 yılına gelindiğinde su kıtlığı çeken ülkelerden biri olacağı iddia edilmiştir. Ancak 2025 yılından evvel Kıbrıs adası su problemi ile mücadele etmeye başlamıştır. Adaya düşen yağış miktarı yaklaşık kırk yıl içinde azalma göstermiştir. Adaya herhangi bir su kaynağı sağlanmamasının da bu sorunu daha da tetiklememektedir. Doğu Akdeniz'e özgü bir ikliminin görüldüğü Kıbrıs'ta yağış miktarında zaman zaman artış görülse de genelde yağış oranı düşük seyretmektedir. Artış olduğu dönemlerde ise toprağa karışan su hızla denize boşalmaktadır. Ayrıca yağışla gelen suyu depolayabilecek yeterli sayıda gölet ve/veyabaraj bulunmamaktadır. Aşırı sıcak hava nedeniyle baraj ve/veya göletlerde biriken sular da hızla buharlaşmaktadır. Yüzeysel suları Kıbrıs'ta yaşayan halkın asgari ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu da yer altı sularına yönelmeye neden olmuştur. Yeraltı suyu en fazla tarım sektöründe kullanılmaktadır. Akiferlerden çekilen yeraltı suyu 1950'li yıllardan beri bu sektörde kullanılmaktadır. Yeterli yağışın ve besleyici bir kaynağın olmaması akiferlerdeki su oranının zamanla azalmasına hatta zaman zaman deniz seviyesinin altına inmesine neden olmuştur. Ve bu durum akiferlere deniz suyunun karışmasına da yol açmıştır. Güzelyurt su akiferi 37 mm³ lük kapasitesi ile KKTC'nin en büyük yeraltı su rezervine sahiptir. Her sene bu akiferden yaklaşık 20 mm³ su çekilmektedir. Çekilen bu miktar ikame edilemediğinden dolayı da akiferdeki suyun yerini deniz suyu almaktadır. Bu da topraktaki tuz oranını artırmaktadır. Bu durum tarımı ve tarımdan elde edilen verimi, tarımsal ürünlerin kalitesini de negatif yönde etkilemektedir.

21. yüzyılın başlamasıyla beraber pek çok alanda değişiklikler yaşanmıştır: Uluslararası çıkarlar farklı sahalara yönelmiş, terörizm sınır tanımaz boyutlara ulaşmış, savunma ve güvenlik konseptinde değişikliklere ihtiyaç duyulmaya başlanmış, petrol değer kazanmış, emperyalist ülkelerin doğal kaynak ihtiyacı artmış ve tüm bunlar ülkelerin izledikleri politikalarda değişikliğe gitmesine neden olmuştur. Bu noktada, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarını birleştirerek stratejik olarak önemli bir noktada bulunan Kıbrıs adası karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Soğuk Savaş döneminde Kıbrıs üzerinden hazırlanan istihbarat raporları Sovyetler ile müttefik güçler arasında dengeyi sağlamıştır. 1956'da Süveyş Kanalı krizi, Körfez Savaşı gibi önemli tarihsel olaylarda Kıbrıs önemini ortaya koymuştur. Uluslararası alanda başat role sahip Türkiye, İngiltere, Yunanistan,

ABD, Rusya, İsrail gibi ülkeler ile AB ve NATO gibi uluslararası kurumlar için Kıbrıs'ın Akdeniz, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz bağlamında stratejik, askerî ve ekonomik önemi halen devam etmektedir. Örneğin, yakın zamanda Arap Baharı sürecinde Libya'ya düzenlenen operasyonlarda ada aktif olarak kullanılmıştır. Tarihi bir perspektiften adaya bakıldığında benzer durumların çok sık ortaya çıktığı görülmektedir. Çünkü Kıbrıs Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'de etkinlik göstermek ve hâkimiyet kurmak isteyen her aktörün sahip olmak istediği vazgeçilemez bir unsurdur. Asya, Avrupa ve Afrika deniz ticaret yollarının güvenliğini sağlama, batılı güçlerin Ortadoğu'daki siyasi çıkarlarını yakından gözetebilme; ABD, Rusya ve Çin'e karşı stratejik bir güç elde edebilme, Afrika ve Asya kıtası ülkeleriyle ticari ve ekonomik ilişkiler kurabilme, NATO güvenlik kanadını sağlama, Ortadoğu'da görülen terör olaylarının diğer ülkelere sıçramaması için kontrol altına alma, Yunanistan'ın Megali İdea politikası, Türkiye'nin güney emniyetini sağlama gibi hususlar ülkelerin neden Kıbrıs'ı vazgeçilemez gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır.

Su Temin Projesi ile Kıbrıs adasının uzun yıllardır süren su probleminde çözüm yolu açılmıştır. Bu başlangıçla birlikte, suyu akılcı bir yöntemle yöneterek ekonomik alanda başarı göstermek hedeflenmelidir. Öncelikle, su kullanımı konusunda KKTC halkı bilinçlendirilmeli ve bilgilendirilmelidir. Müteakiben kayıp-kaçak oranını azaltmak adına şehir şebeke sistemi yenilenmelidir. Adada suyu tutabilmek için yeni barajlar inşa edilmeli, göletler oluşturulmalıdır. Atık su arıtma sistemi kurularak sürdürülebilir bir su yönetimi oluşturulmalıdır. Tarımda salma (vahşi) sulama yöntemi terk edilerek modern sulamaya geçilmelidir. Özellikle çiftçiler bu yöntem için teşvik edilmeli, yeraltı suyu drenajından vazgeçilmelidir. Yeraltı sularının eski seviyelerine ulaşmaları sağlanmalıdır. En uygun toprakta en az miktarda su ile en yüksek verim ilkesiyle tarım yapılmalıdır. Ve tüm bu hususları etkili bir şekilde yönetebilmek için etkin bir denetim mekanizması kurulmalı, uygulamalar konusunda yaşanan aksaklıklar için cezai yaptırımlar belirlenmelidir. Bu kapsamda, 19-21 Kasım 2008 tarihinde KKTC'de düzenlenen "Yeraltı Kaynaklarının Değerlendirilmesi ve Yer Bilimleri Sempozyumu" nun sonuç bildirgesinde de suyla ilgili önemli noktalara değinilmiştir: (Keser ve Uğurtay, 2019):

**KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi**

“.... Mevcut su kaynaklarının kamusal yönetimi ve planlaması esas alınmalıdır. Su kaynaklarının yönetiminin eksikli olması ve kurumlar arası koordinasyonun ve iş birliğinin bulunmaması su krizini daha da artırmaktadır. Tek merkezli bir su yönetimi oluşturulmalıdır. Suyun tarımsal kullanım şekli yeniden ele alınmalı, sulama tekniklerinden tarımsal ürün değişikliğine gidilmesi de dâhil olmak üzere tarım-su ilişkisi yeniden planlanarak yeni politikalar geliştirilmelidir. Küresel ısınmaya bağlı olarak yetersiz beslenen ancak, aşırı su çekimi sonucu ciddi sorunlar yaşanan sınırlı tatlı su akiferlerimiz kıskançlıkla korunmalı; kentleşme, yapılaşma ve tarımsal kimyasallar sonucu kirletilmesine kesinlikle göz yumulmamalıdır. Şehir içi dağıtım şebekelerinden kaynaklanan su kayıpları ciddi boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. Ekonomik ömrünü tamamlayan su şebeke sistemleri acilen yenilenmelidir. Su tasarrufu konusunda halkın eğitimine önem verilerek bilinçli tüketici yaratılmalıdır. Türkiye’den su temini konusu, kalıcı bir çözüm olmamakla birlikte acil çözüm için zorunluluktur. Bu proje hızlandırılmalı, kullanım fazlası su yüzey barajları ile birlikte, buharlaşma ile su kaybına neden olmayacak şekilde, Kuzey Kıbrıs’ın en önemli doğal su akiferinde yeraltında depolanmalıdır. Atık suların yeniden kullanımı da dâhil olmak üzere, alternatif su temin projeleri tartışılmalı ve kendi kit doğal kaynakları üzerinde şekillenen plan ve projelere önem ve öncelik verilmelidir. Günümüzde sorumsuz ve sınırsız insan faaliyetleri tarafından bozulan doğal denge tüm canlıları tehdit eder hale gelmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilen 2008 Dünya Yer Yılı kapsamında; doğal afetler, yeraltı ve yerüstü sularımızın azalması, çevre sağlığı, çölleşme, sulak alanların azalması gibi yaşamsal sorunlar toplum ve karar vericilere hatırlatılmalı, yer bilimlerinin insan yaşamı için önemi benimsenmelidir...”

Bahse konu proje ile KKTC 2050 yılına kadar su sorununu ötelemiştir. KKTC’nin içme ve kullanım suyu karşılanmış, sulama suyunun artışı ile tarımsal ürün çeşitliliği artmış, yeraltı suyu oranında artış gözlenmiş, son dönemde öğrenci ve turist ağırlıklı olarak oldukça artan nüfus için yeterli su temin edilmiş, KKTC’nin “yeşil ada” olma ümidi yeniden yeşermiş, Rum kesimi ile ekonomik alanda rekabet edebilme potansiyeli artmış, istihdamda artış görülmüş, KKTC toprağı değer kazanmış, Rumlara karşı stratejik bir güç elde edilmiştir. Bu proje KKTC’ye ekonomik ve siyasi açıdan önemli getiriler sağlamıştır. Ve dahası adaya getirilen su yalnızca KKTC’ye değil Türkiye’ye de önemli katkılar sağlayacaktır. Türkiye denize akan suyu ile daha fazla tarım alanı sulama olanağına sahip olmuştur. Modern sulama sistemi uygulanmaya başlanmış ve istihdam artırılmıştır. Alaköprü Barajı’na kurulan hidroelektrik santrali sayesinde elektrik üretimi gerçekleşmiş, çay baskınları kontrol altına

201

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

alınmıştır. Tüm bu gelişmelerin tarımsal kalkınmaya ve ekonomik kalkınmaya ciddi getiriler sağlamıştır. Bununla birlikte Türkiye böyle bir projeyi hayata geçiren ilk ülke olarak büyük bir prestij sahibi de olmuştur. Bu proje KKTC ile Türkiye arasındaki kardeşlik bağının da daha güçlü kılınmasına yol açmıştır.

Ortadoğu coğrafyasında sürekli gündem olan su kıtlığına akılcı ve sürdürülebilir bir çözüm önerisi getirilememesi, bölge ülkelerinin çözüm arayışına devam etmesine neden olmaktadır. KKTC ve Türkiye arasındaki bu su projesi bu noktada ortaya çıkmıştır. Türkiye adaya deniz altında borular vasıtası ile suyun taşınmasını sağlayarak dünyada bir ilki gerçekleştirmiştir. Suyun Ortadoğu'ya ada üzerinden taşınması da ortaya atılmıştır. Türkiye yıllık yaklaşık 750 milyon mm³ kapasitesi olan Anamur Çayı'nın sadece 75 milyon mm³lük bir bölümünü adaya taşımaktadır. Talep edilmesi halinde, KKTC'ye gönderilen su kapasitesi artırılarak bu fikir fiilen gerçekleştirilebilir. Böylece Ortadoğu coğrafyası kullanılabilir suya ulaşabilir. Son dönemde pek çok kez gündeme gelen bir diğer husus ise Akdeniz açıklarında var olduğu öne sürülen doğal gaz- doğal gaz- hidrokarbon rezervlerinin Avrupa'ya taşınmasıdır. Bu noktada yine Türkiye ve Kıbrıs çözüm noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bulunan rezervlerin Avrupa'ya taşınmasının en kolay yöntemi Kıbrıs ve Türkiye üzerinden taşımaktır. Bunun dışındaki taşıma yöntemleri zor olduğu gibi maliyet-etkin de değildir. Türkiye tıpkı suyu taşıdığı gibi çıkarılan doğalgaz ve hidrokarbonun borular aracılığıyla Avrupa'ya aktarımını sağlayabilir. Bu da iki ülkenin de stratejik önemini artırarak her alanda elini güçlendirecektir.

Bahse konu rezervlerin nakli hususunun kısa vadede olmasa da uzun vadede gerçekleştirilebileceği değerlendirilmektedir. Kıbrıs Türkleri anavatan Türkiye'nin desteği ile 1974 yılında mücadelede zafer elde etmiş ardından öncesinde KTFD sonra da 15 Kasım 1983'te KKTC'yi kurarak zaferini taçlandırmıştır. Rum kesiminin 1963 yılı ile başlayan agresif ve saldırgan tutum ve beraberinde ayrıştırıcı politikaları ile 1974'te son derece yoğun bir biçimde uygulanan tecrit, izolasyon ve de ambargo sürecinin yaşandığı adada (Reçber, 2012), bugün Rumlarla devam eden müzakerelerde elimizi güçlendirecek somut tek güç bu çalışmada açıklanmaya çalışılan "Barış Suyu" olacaktır. Bugün müzakerelerde yarın ise müzakereyi müteakip dönemlerde rasyonel bir biçimde kullanılması halinde bu güç iki kez su eksenli savaşın vuku bulduğu Ortadoğu coğrafyasında stratejik

*KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi*

açından son derece önemli bir araçtır. Barış Suyu Türkiye ile KKTC arasında ayrıca psikolojik açıdan da güçlü bir bağ kurmuştur. Gündemde oldukça geniş yer bulan doğalgaz ve hidrokarbon rezervleri geleceğe yönelik ve farazi kazançlardır. Fakat su somuttur ve Geçitköy Barajı'nda tutulmaya başlanmıştır. Müzakereler barışla sonuçlansın veya sonuçlanmasın, Rumlarla bir uzlaşa sağlansın veyahut sağlanmasın elimizde olan bu gücün değeri unutulmamalı ve adımlar bu güç akılda tutularak atılmalıdır.

SONUÇ

Doğu Akdeniz ülkelerinin birçoğu gibi KKTC'de de su sıkıntısı yıllardır büyük çaplı tartışmalara yol açmış, birçok su temini denemesi yürütülmüştür. Tankerler, balonlar gibi araçların su problemine yönelik kullanımı denenmiş fakat beklendik çıktılar elde edilememiştir. Örnek vermek gerekirse balonların kullanıldığı süreçte 4 yılda toplam 2 milyon metreküp su taşıma işlemi gerçekleştirilmiş, Su temin projesi ile yılda ortalama 75 milyon metreküp su aktarımı başarılmıştır.

KKTC halkına büyük faydalar sağlayabilecek bu proje, KKTC halkına ve genel olarak Türk milletine karşı tutumu sabit olan Rumlar tarafından çeşitli itibarsızlaştırma girişimlerine maruz kalmıştır. Bunun yanında KKTC içinden bazı kesimler de bu proje hakkında, planlama aşamasından itibaren çeşitli algı operasyonları yürütme çabası göstermiştir.

Bu çalışmada, KKTC Su Temin Projesi'ne yönelik gerek Rumlar tarafından gerek KKTC içindeki Türkiye karşıtı kesimler tarafından yürütülen algı operasyonları öncelikle literatür temel alınarak incelenmiştir. Ardından, Su Temin Projesinde ve KKTC siyasetinde aktif olarak yer almış uzmanlarla yapılmış yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular, nitel araştırma yöntemlerinden olan söylem analizi kullanılarak yorumlanmıştır.

Türkiye ve KKTC'nin bu tür algı operasyonlarına karşı gerek siyasi, gerek toplumsal düzeyde cevap verebilecek kapasitesi vardır. Günümüzde savaşlar sadece konvansiyonel düzeyde değil, bilgi ve iletişim teknolojilerini içeren dijital düzeyde ve kamuoyu algısının yönetildiği toplumsal düzeyde de gerçekleşmektedir. Gerek

Selçuk DAĞAŞAN, Ulvi KESER

Türkiye'de, gerek KKTC'de yaşayan bütün Türk vatandaşlarının anavatan ve Kıbrıs arasındaki bağın önemini anlamaları açısından gerekli siyasi ve toplumsal tedbirler alınmalıdır.

204

IJSI 13/1
Haziran
June
2020

**KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi**

KAYNAKÇA

- Bayraktar, Ümmü (2016). "Annan Planı Referandumu Sürecinde Rauf Denktaş'ın Ötekileştirilmesi: Yeni Düzen Gazetesi Örneği". *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 42(42), 298-321.
- Kavsıracı, Ozan; Tellioglu, Ozan (2016). "Türkiye-KKTC Su Temin Projesi ve Stratejik Güvenliği". *Turkish Journal of Police Studies/Polis Bilimleri Dergisi*, 18(3), 113-132.
- Keser, Ulvi; Ak, Gökhan (2018). "Kıbrıs Sorunu ve Deniz Hukuku Bağlamında Doğu Akdeniz'de Yapılması Gerekenler". *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 1/2, 95-107.
- Keser, Ulvi; Akgün, Serdal (2015). "Stratejik Güvenlik Bağlamında Doğu Akdeniz ve Kıbrıs Adasının Stratejik Pozisyonu Üzerine Bir Değerlendirme". *Kıbrıs - Akdeniz Stratejik Araştırmalar Merkezi Yay.*, Lefkoşa, 1-14
- Keser, Ulvi; Uğurtay, Uğur D. (2019). *Psikolojik Harp Bağlamında Kıbrıs'ta Stratejik Güç: Su*. 1. Baskı, Hiperlink Yayınları.
- Maden, Tuğba Evrim (2013). "Havzalar arası su transferinde büyük adım: KKTC İçme Suyu Temin projesi". *Ortadoğu Analiz*, 5(50), 102-111.
- Milliyet (2014). "Asrın Projesi'nde Türkiye Korkusu", <http://www.milliyet.com.tr/dunya/asrin-projesi-nde-turkiye-korkusu-1833155> (Erişim Tarihi: 23.12.2019).
- Özdağ, Ümit (2016). *Algı Yönetimi, Propaganda. Psikolojik Savaş*, 6. Baskı, Ankara: Kripto Basım Yayım.
- Reçber, Kamuran (2012). *2012 Kuzey Kıbrıs Gelecek Vizyonu*. EkoAvrasya Yay., Ankara, 53-74.
- Sümer, Vakur (2015). "Akdeniz'in Altında Bir Nehir: Türkiye'den Kıbrıs'a Su Taşınması Üzerine Değerlendirmeler". *Center for Middle Eastern Strategic Studies*, (32), 1-10.

205

IJSl 13/1
Haziran
June
2020

SUMMARY

Today, most of the Eastern Mediterranean countries face the problem of water scarcity. As one of the regions where water shortage is experienced, the island of Cyprus has continued its search for a renewable resource from the past to the present. Eucalyptus trees planted by the British administration, which took over the island from the Ottomans, as a solution to the mosquito problem, consumed the water resources on the island and caused water scarcity. Besides, the decrease in precipitation due to climate change also played a role in the deepening of water scarcity. Combined with all these reasons, different attempts to address water problems on the island, which is now divided into two, have been maintained by both Greek and Turkish people. Throughout history, the island has been the home of hegemony struggles and has a strategic importance. The solution of the water problem has become a concept that can be used in favor of the parties as an important trump in the struggle for dominance.

As a result of the struggles, Turkish Cypriots established the Turkish Republic of Northern Cyprus on 15 November 1983 and a Turkish dominance was established with support of Turkey in the north of Cyprus. The dominance that Turkey established in Cyprus following the 1974 Peace Operation was perceived by Western countries as the occupation of a Christian country by Muslim Turks and various efforts were made to end this rule. Due to Greek hostility from past to present, the TRNC is recognized only by Turkey and is exposed to various insulation process.

The TRNC Water Supply Project not only solves the water problems of the Turks in the island but is also an important project that can be a force to increase the political power of the Turkish side in the negotiation process. Therefore, with the coming of the project, the Greek and certain groups within the TRNC attempted to discredit the project. These efforts include a variety of perception management elements and are intended to direct public perception, particularly through the media.

In this study, perception management efforts done both by Greek Cypriots and groups within TRNC who are against Turkey were examined based on both literature and semi-structured interviews. The findings obtained through semi-structured interviews with experts actively involved in Water Supply Project and TRNC politics were interpreted using discourse analysis which is one of the qualitative research methods. It has been determined that the perception operations carried out generally stem from the biased attitude of the Greeks towards the Turks and the ideological obsessions of the opposing groups within the TRNC. The TRNC Water Supply Project provides significant future benefits for the Turkish Cypriots, both at the vital and

*KKTC Su Temin Projesine Karşı Yürütülen
Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi*

political levels. Therefore, it is necessary to respond systematically to the efforts to discredit the project with concrete realities and the power that can be obtained should be used as a trump in the political arena.

Turkey and TRNC have the capacity to respond to such perception operations at both political and social levels. Today, wars take place not only at the conventional level, but also at the digital level that includes information and communication technologies and at the social level where public perception is managed. Necessary political and social measures should be taken to ensure that all Turkish citizens living in both Turkey and TRNC understand the importance of the bond between the homeland and Cyprus.

